

KUR'AN'DA TEBLİĞ VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Doç. Dr. Mehmet ŞANVER

Mehmet Şanver

1966 yılında Yozgat'ın Sarıkaya ilçesinde doğdu. 1987'de Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1990'da "TBMM Tutanaklarına Göre Türkiye'de Din Eğitimi (1946-1957)" isimli tezi ile Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans'ını tamamladı. 1998'de "Kur'an'da Tebliğ Metodları" konulu tezi ile aynı Enstitü'de Doktor ünvanını aldı.

Ayrıca 1987-1993 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarda öğretmen olarak çalıştı. 1993'te Sakarya Üniversitesi'ne Araştırma Görevlisi olarak girdi. 1996'da ise Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi olarak geçti. 2001 yılında yardımcı doçent ve Mart 2022'de doçent oldu. Halen Bursa U.Ü. İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir. İngilizce ve Arapça bilmektedir.

KUR'AN'DA TEBLİĞ VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Doç. Dr. Mehmet ŞANVER

Emin Yayınları 431

KUR'AN'DA TEBLİĞ VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

Doç. Dr. Mehmet ŞANVER

4. Basım, Bursa 2022

Baskı/Cilt

Stüdyo Star Ajans Matbaacılık Ltd. Şti
Nilüfer Ticaret Merkezi 634. Sok. Bursa
Sertifika No: 48334

EMİN YAYINLARI

Fethiye Mah. Kırlangıç Sok. No: 2 Nilüfer/BURSA
Tel: (0224) 2422898, Fax: (0224) 2412569
www.eminyayinlari.com.tr

© Bütün yayın hakları anlaşmalı olarak Emin Yayınları'na aittir. Kitap, yayıncının ve yazarın izni olmaksızın hiçbir surette (baskı, fotokopi, elektronik, manyetik, mekanik ve sesli ortamlarda ya da başka bir şekilde) kısmen veya tamamen çoğaltılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Cataloging-in-Publication Data (CIP)

KUR'AN'DA TEBLİĞ VE EĞİTİM PSİKOLOJİSİ

MEHMET ŞANVER

1. Eğitim Psikolojisi 2. Din Eğitimi 3. Eğitim

ISBN: 978-625-8077-31-5

Sertifika No: 41427

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	5
KISALTMALAR	8
ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA TEBLİĞ KAVRAMI VE İNSAN 23

I. KUR'AN'DA TEBLİĞ KAVRAMI VE BENZER

KAVRAMLAR	25
A. Tebliğ.....	25
B. Davet.....	29
C. İrşad.....	31
D. Telkin.....	31
E. Nasihat.....	33
F. Va'z veya Mev'ize	33
G. Metod Kavramı	35

1. Tebliğde Metodun Rolü ve Önemi..... 37

2. Tebliğin Önemi ve Amacı..... 39

II. KUR'AN'IN İNSANA BAKIŞI..... 44

A. İnsanı Tanımının Tebliğ ve Eğitim Açısından
Önemi..... 44

B. İnsan nedir?..... 46

1. İnsanın Yaratılışı..... 47

a. İnsanın Yaratılış Tasavvuru ..... 48 |

b. İlk İnsanın Yaratılışı..... 49

c. İnsan Neslinin Üremeye Dayalı Yaratılışı ve
Evreleri..... 50

2. Birey Olarak İnsan ve Psikolojik Özellikleri..... 53

a. Olumsuz İnsan Özellikleri ..... 55 |

b. Olumlu İnsan Özellikleri	62
3. Sosyal Varlık Olarak İnsan ve Özellikleri	68
a. İleri Gelenler (Mele')	72
b. Halk.....	77

İKİNCİ BÖLÜM

TEBLİĞDE ROL OYNAYAN FAKTÖRLER 87

I. TEBLİĞDE PSİKOLOJİK FAKTÖRLER.....	89
A. Tebliğcinin Özellikleri	89
1. İnanırlılık ve menfaat (karşılık) bekleme	89
2. Söz ve davranış birliği	93
3. Muhatabı tanıma	97
4. Söz ve ifade güzelliği	101
5. Sevilmek ve hoşgörülü olmak	104
6. Tevazu.....	104
7. Sabır ve azim.....	107
8. Şefkat ve merhamet.....	110
9. İmaj.....	111
10. Kararlılık ve kendine güven	113
B. Tebliğin (Muhtevanın) Özellikleri.....	115
1. Görüş farkı.....	115
2. Tek yönlü - çift yönlü tebliğ.....	117
3. Duygusal - akılcı tebliğ.....	118
C. Muhatabın Özellikleri	119
1. Bağlanma (Taahhüt).....	120
2. Kendine güven.....	121
3. Saygınlık farkları	121
4. Zeka ve eğitim düzeyi	122
5. Cinsiyet farkı	122
6. İnsanın tebliğ ve telkine elverişlilik durumu	123
D. Tebliğ Ortamının Özellikleri.....	126
1. Topluluk içinde olma - tek başına olma	127
2. Muhatapla yüzyüze olma - muhataptan uzak olma.....	129

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN'DA TEBLİĞ İLKE VE METOD LARI 131

I. KUR'AN'IN TEBLİĞ İLKELERİ	133
A. Bütünlük İlkesi.....	134
B. "Muhataba Görelilik" İlkesi.....	135
C. Süreklilik İlkesi.....	141
D. Tedricilik (Aşamalılık) İlkesi.....	144
E. Menfaat ve Karşılık Gözetmeme İlkesi	149
F. Düşünme - düşündürme İlkesi.....	151
G. Zorlamama (Hürriyet) İlkesi.....	154
II. KUR'AN'DA TEBLİĞ METODLARI	156
A. Öncelik Metodu	157
1. Konu bakımından.....	157
2. Muhatap bakımından	163
B. Ortak Noktayı Tespit ve Öne Çıkarma	168
1. İnançlar ve inanılan objeler	171
2. Kabul edilen, benimsenen ve sevilen şahıslar	172
3. Geleneksel değerler	174
C. Kıssa Metodu.....	176
1. İlahi vahyi ve Peygamber'in peygamberliğini ispat etmek.....	177
2. İbret ve Öğüt	179
3. Hz. Peygamber'in gönlünü takviye etmek	180
D. Tekrar Metodu	187
E. Benimsetme-soğutma (terğîb ve terhîb) metodu ..	190
F. Gözlem Metodu	195
G. Tasvir Metodu.....	199
H. Temsil (benzetme, örneklendirme) Metodu	203
I. Soru - cevap (isticvab) Metodu.....	207
J. Tartışma (cedel ya da mücadele) Metodu	215
K. Karşılaştırma (Mukayese) Metodu.....	220
1. Allah'ın tanıtılması.....	220
2. Diğer tanrıların (putların) durumu.....	222

SONUÇ 227

BİBLİYOGRAFYA 237

KISALTMALAR

ag.	: adı geçen
age	: adı geçen eser
agm	: adı geçen makale
ark.	: arkadaşları
as	: aleyhisselam
Bkz./bkz.	: bakınız
c.	: cilt
Çev.	: Çeviren
h.	: hicrî
Haz.	: hazırlayan
Krş./krş.	: Kartılaştırınız, karşılaştırabilirsiniz
md.	: maddesi
s.	: sayfa
Sad.	: Sadeleştiren
sav/S.A.V	: sallallâhu aleyhi ve sellem
sy.	: sayı
Tah.	: Tahrîc
Terc.	: Tercüme eden
ts.	: tarihsiz (baskı tarihi yok)
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
yrs.	: yersiz (baskı yeri yok)

ÖNSÖZ

Kur'an'da pek çok konu yer almaktadır. Ahlâk, görgü kuralları, ibadet, fıkıh, kelâm, Allah, Allah-insan ilişkisi, ahiret, cennet, cehennem, tarih, ticaret, ticaret kuralları, çalışma hayatı, aile, karı-koca ve çocuklar ve bunlar arasındaki ilişkiler, birey, toplum, sosyal ilişkiler, kıssalar... vs. Bütün bunlarla birlikte, aslında Kur'an'ın iki temel konusu olduğunu söylemek mümkündür: İnsan ve eğitimi. Yukarıda belirttiğimiz ve belirtmediğimiz bütün konular, aslında insan ve onun eğitimi içindir. Çünkü Kur'an'da yer alan konular ne olursa olsun, hepsinin amacı insana hitap etmek ve insanı eğitmektir. Dolayısıyla insana hitap eden bu mesajlara eğitim açısından bakmak, Kur'an'ın insana bakışını, insana yaklaşımını, insana hitap ederken, insanı bilgilendirme ve eğitme sürecinde dikkate aldığı ilkeleri ve uyguladığı yöntemleri bilmek, Kur'an'ı anlamamanın ve insanı tanımanın önemli bir parçasıdır.

Her başarılı projenin temelinde eğitim ve eğitilmiş insan unsuru yer alır. İnsan eğitimi, insanî özellikleri dikkate almayı ve ona en uygun metodlar kullanmayı gerektiren bir faaliyettir. Ancak insan denen varlığın kompleksliği, değişkenliği ve çok yönlülüğü, metodların tespitini ve uygulamasını zorlaştıran faktörlerdir. Bu süreç, inanç ve zihniyet değişimini de içerirse, zorluk bir kat daha artmaktadır. Bu zorluğu Kur'an'ın nasıl aştığını anlamak amacıyla, Kur'an'ın eğitimle ilgili yaklaşımı, insana bakışı ve mesajını insana sunma, insanı bilgilendirme ve eğitme konusundaki tutumu ve uyguladığı yöntemler incelenmeye çalışılmıştır.

“Kur'an'da Tebliğ Metodları” konulu bu Doktora tezi, 2001 yılında “Kur'an'da Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi” adıyla yayımlanmış ve üç baskı gerçekleştirilmiştir. 4. basıma hazırlanırken çalışma yeniden gözden geçirilmiş, bazı yerlerde düzeltmeler ve küçük ilaveler yapılmıştır.

Çalışmamız, başlıca üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde kavramsal bilgiler verilmekte, tebliğ ve benzeri kavramlarla metod kavramı ve mahiyeti, Kur'an'ın bakışıyla insanın bireysel ve sosyal özellikleri ve bunların insanın tutumuna etkileri üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde, tebliğ ve eğitim çalışmaları esnasında muhatabı etkilemede rol oynayan, tebliğci ve eğitimcide bulunması gereken nitelikler ve tebliğin içeriğinin sahip olması öngörülen özellikler ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, Kur'an'da yer alan başlıca tebliğ metodları ve bu metodların dayandığı temel prensipler incelenmektedir.

Çalışmamızın başlangıcından bitimine kadar ilgi, destek ve yardımlarını gördüğüm, çalışmamı hazırlarken danışmanım olan saygıdeğer hocam Y. Doç. Dr. Mustafa Öcal'a; titiz inceleme ve tenkitleriyle çalışmama değer katan Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, Prof. Dr. Hayati Hökelekli, Prof. Dr. Halis Ayhan, Prof. Dr. Mehmet Emin Ay'a şükranlarımı arz ederim. Ayrıca çalışmamızın ilk yayına hazırlanışı sırasında destek ve katkılarını esirgemeyen değerli dostum Öğr. Gör. Dr. Akif Hayta'ya teşekkürü borç bilirim.

Mehmet ŞANVER

15 Nisan 2022 /Bursa

BİBLİYOGRAFYA

Kur'an-ı Kerim

Abdülbâkî, Muhammed Fuad; el-Mu'cemu'l-Müfehres li Elfâzı'l-Kur'an, Çağrı Yayınları, İstanbul 1986.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed; Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs, I-II, Beyrut 1451.

'Adevî, Muhammed Ahmed; Da'vetü'r-Rusül İllallâhi Teâlâ, Mısır 1935.

Akarsu, Bedia; Felsefe Terimleri Sözlüğü, T.D.K. Yayınları, Ankara 1975.

Akkad, Abbas Mahmud; Kur'an Felsefesi, (Çev. Ahmet Demirci), Nur Yayınları, Ankara, ts.

Akseki, Ahmed Hamdi; Ahlâk Dersleri, Okut Matbası, Ankara 1924. Akyüz, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Kültür Koleji Yayınları, 4. baskı, İstanbul 1993.

Alaylıoğlu, Ruşen - Oğuzkan, A. Ferkan; Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İstanbul 1968.

Antel, Sadrettin Celal; Umûmî Didaktik, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul 1952.

Askalanî, Şihabuddîn İbn Hâcer; Fethu'l-Bârî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, I-XIII, 2. baskı, Beyrut, ts.

Atay, Hüseyin; Kur'an'a Göre İman Esasları, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ajans-Türk Matbası, Ankara 1961.

-----, İslam'ın İnanç Esasları, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1992.

Atay, Hüseyin - Öztürk, Yaşar Nuri - Bilgin, Beyza - Ayas,

Rami - Güneş, Arif - Elik, Hasan; İslam Gerçeği, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1995.

Ateş, Süleyman; İslam'a İtirazlar ve Kur'an-ı Kerim'den Cevaplar, 4. baskı, Ankara, ts.

-----, "Kur'an'da İnsan Hakları", I. Kur'an Sempozyumu, Bilgi Vakfı Yayınları, Ankara 1994.

-----, Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul, ts.

-----, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, I-XII, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1989.

Ay, Mehmet Emin; Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?, Timaş Yayınları, 3. baskı, İstanbul 1993.

-----, Din Eğitiminde Mükâfat ve Ceza, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993.

-----, "Kur'an-ı Kerim'de Disiplin, Mükâfat ve Ceza Kavramları", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 4, cilt IV, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1993, s. 249-257.

Ayasbeyoğlu, Nevzat; İslamiyetin Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an-ı Kerim'in Eğitimle İlgili Ayetlerinin Tahlili, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.

Ayhan, Halis; "Çocuklara Allah ve Peygamber'e İman Öğretimi", Ebedi Risalet 2 (Sempozyum), Işık Yayınları, İzmir 1993.

-----, Eğitime Giriş ve İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler, Damla Yayınevi, İstanbul 1982.

Aynî, Bedruddin Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed; Umdetü'l-Kârî, I-XXV, Beyrut, ts.

Baltaş, Zühal - Baltas, Acar; Bedenin Dili, Remzi Kitabevi, 9.

- baskı, İstanbul 1994.
- Başaran, İbrahim Ethem; Eğitim Psikolojisi, Emel Matbacılık, Ankara 1982.
- Baymur, Feriha; Genel Psikoloji, İnkılap Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul 1985.
- Bayraklı, Bayraktar; "Din Eğitiminde İhtimal İlkesi", Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, sayı 1, İstanbul 1994, s. 1-20.
- , "Eğitimin Doğum Öncesi Boyutu", İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu, İlmî Neşriyat, yrs., ts., s. 169- 177.
- , İslam'da Eğitim, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 3. baskı, İstanbul 1989.
- Bayraktar, M. Faruk; İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2. baskı, İstanbul, ts.
- Beyânûnî, Muhammed Ebu'l-Feth; el-Medhal ilâ 'İlmî'd-Da've, 2. baskı, Beyrut 1993.
- Beydâvî, Nâsiruddîn; Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl, I-II, 2. baskı, Mısır 1968.
- Bilgin, Beyza; "Eğitimin İmkânı ve Sınırları Üzerine", İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Yayınları, sayı 4, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1980, s. 211-217.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan; Sosyal İlimler Metodolojisi, Filiz Kitabevi, İstanbul 1982.
- Bilhan, Saffet; Eğitim Felsefesi, I-II, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1991.
- Bilmen, Ömer Nasuhi; Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i

- Âlîsi ve Tefsiri, I-VIII, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1964.
- Brown, J.A.C.; Siyasal Propaganda (Çev. Yusuf Yazar), Ağaç Yayınları, İstanbul 1992.
- , Beyin Yıkama (Çev. Behzat Tanç), Boğaziçi Yayınları, 6. baskı, İstanbul 1994.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail; Sahîhu'l-Buhârî, I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Bulaç, Ali; "Din-dışı'nın Seküler Sisteminden ed-Din'in Sahici Dünyasına", Bilgi ve Hikmet, sayı 6, İstanbul, Bahar- 1994, s. 3-13.
- , "İslam ve Gelenek", Bilgi ve Hikmet, sayı 9, Kış- 1995, s. 4-21.
- Bûtî, Muhammed Said Ramazan; Hâkezâ fe'l-Ned'u İle'l-İslam, (Ebhâs fi'l-Kımm'e'nin İçinde), Mektebetü'l-Fârâbî, Dımeşk, ts.
- , Kur'an Eğitiminin Eşsiz Metodu (Çev. Şükrü Özen), Madve Yayınları, İstanbul 1987.
- , Min Ravâi'l-Kur'an, Mektebetü'l-Fârâbî, Dımeşk, ts.
- , İslam'da Davet Metodu, (Çev. Said Şimşek), Madve Yayınları, 4. baskı, İstanbul, ts.
- Büyük Larousse, I-XXIV, 1993.
- Canan, İbrahim; Hz. Peygamber'in Sünnetinde Terbiye, Tuğra Neşriyat, İstanbul, ts.
- , Les Methodes De L'enseignement Du Prophete Muhammad, Universite De Paris Sorbonne, Paris 1972 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Camegie, Dale; Söz Söylemek ve İş Başarmak Sanatı (Terc. Ömer Rıza Doğrul), Kitsan Yayıncılık, 11. baskı, İstanbul 1993.
- Carrel, Alexis; İnsan Denen Meçhul, (Çev. Refik Özdek),

Yağmur Yayınları, İstanbul 1990.

Cemâlî, Muhammed Fazıl; Kur'an'a Göre Eğitim Felsefesi, (Çev. Ahmed Serdaroğlu-Rahmi Özer), Özdemir Basımevi, İstanbul, ts.

Cevherî, İsmail b. Hammad; es-Sıhah, I-V, 1982.

Cündioğlu, Düccane; Anlamın Buharlaşması ve Kur'an, Tıbyan Yayınevi, İstanbul 1995.

-----, Kur'an'ı Anlamanın Anlamı, Tıbyan Yayınevi, İstanbul 1995.

Çağlar, Doğan; Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1974.

Çağrıci, Mustafa; "Da'vet" maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt IX, İstanbul 1994, s. 16-18.

Çakan, İsmail L.; Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları, Büşra Yayınevi, İstanbul 1992.

Çam, Nusret; "İslam'ın Fitrî (Doğuştan Gelen) Kabiliyetlere Bakışı", Diyanet Aylık Dergi, sayı 48, Aralık 1994.

Çamdibi, H. Mahmut; Din Eğitiminin Temel Meseleleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Çantay, Hasan Basri; Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, I-III, İstanbul 1994.

Çelebi, Ahmed; İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi, (Terc. Ali Yardım), Damla Yayınevi, İstanbul 1983.

Çelik, İbrahim; Kur'an'da Mele', (Yayımlanmamış Asistanlık Tezi), Bursa Yüksek İslam Enstitüsü, Bursa 1981.

Dâmegânî, Hüseyin b. Muhammed; Kâmûsu'l-Kur'an, 5. baskı, Beyrut 1985.

Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah Abdurrahman; Süne-

nü'd-Dârimî, I-II, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1992.

Develioğlu, Ferid; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara 1988.

Dıraz, Muhammed Abdullah; ed-Dîn, Mısır 1952.

-----, En Mühim Mesaj Kur'an, (Çev. Suat Yıldırım), Işık Yayınları, İzmir 1994.

Doğan, D. Mehmet; Büyük Türkçe Sözlük, Beyan Yayınları, İstanbul 1988.

Domenach, Jean Marie; Politika ve Propaganda, (Çev. Tahsin Yücel), Varlık Yayınevi, İstanbul 1969.

Duman, Zeki; Nüzülünden Günümüze Kur'an ve Müslümanlar, Fecr Yayınevi, Ankara 1996.

Ebu Davud, Süleyman b. Eş'âs; Sünen-ü Ebî Dâvud, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Ebu Nu'aym, Ahmed b. Abdillâh; Hilyetü'l-Evliya ve Tabakâtü'l-Asfiyâ, I-X, yrs., 1974.

Egemen, Bedii Ziya; Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1965.

Elias, John L.; Psychology And Religious Education, Florida 1990.

Elmaî, Zâhir b. Awad; Kur'an'da Tartışma Metodları, (Çev. Ercan Elbinsoy), Pınar Yayınları, İstanbul 1984.

Erdem, Selman; Psikoloji, Fil Yayınevi, 13. baskı, İstanbul 1987.

Ergün, Mustafa; İnsan Eğitimi, Ocak Yayınları, Ankara 1993.

Fâiz, Ahmed; Tarîku'd-Da've fi Zilâli'l-Kur'an, I-II, Beyrut 1978.

Fazlur Rahman; Ana Konularıyla Kur'an, (Çev. Alparslan Açıkgenç), Fecr Yayınları, 2. baskı, Ankara 1993.

- Fersahoglu, Yaşar; Kur'an'da Zihin Eğitimi, Marifet Yayınevi, İstanbul 1996.
- Fidan, Nurettin - Erden, Münire; Eğitime Giriş, Metaksan Anonim Şirketi, Ankara 1993.
- Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Ya'kub; el-Kâmûsu'l-Muhît, 3. baskı, Beyrut 1993.
- Freedman, Jonathan L. - Sears, David O. - Carlsmith, J.Merril; Sosyal Psikoloji, (Çev. Ali Dönmez), Ara Yayıncılık, İstanbul 1989.
- Gazâlî, Ebu Hâmid Muhammed; İhyâu Ulûmî'd-Dîn, I-IV, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, ts.
- , Bidâyetü'l-Hidâye, 6. baskı, Beyrut 1990.
- Gazâlî, Muhammed; Ma'allah, Dâru'l-Kalem, Dımeşk 1989.
- Geray, Cevat; Halk Eğitimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.
- Gibb, H.A.R., Mohammedanism; Oxford University Press, Second Edition, London 1953.
- Gökalp, Ziya; Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri I, (Haz. Rıza Kardaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1992.
- Gölcük, Şerafeddin; Kur'an'da İnsanın Değeri, Pınar Yayınları, İstanbul 1983.
- Gündüz, Turgay; Kur'an'da İnzar Metodu ve Eğitsel Değeri, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1996 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Güngör, Erol; Sosyal Meseleler ve Aydınlar, (Haz. R.Güler - E.Kılınç), Ötüken Yayınları, İstanbul 1993.
- Hatipoğlu, Nihat; Davetin İlkeleri, Mesaj Yayınevi, 1. baskı, Ankara 1991.
- Hıdr, Hüseyin Muhammed; ed-Da'vetu ile'l-İslah, Kahire 1346.

Hoffer, Eric; Kesin İnançlılar, (Çev. Erkil Günür), Akkan Yayıncılık, Zafer Matbası, 5. baskı, İstanbul 1993.

Hökekleli, Hayati; Din Psikolojisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

-----, "Dinî Telkin ve Tebliğde Psikolojik Esaslar", Diyanet Dergisi, cilt XIX, sayı 1, Ankara 1983, s. 27-39.

İzutsu, Toshihiko; Kur'an'da Allah ve İnsan, (Çev. Süleyman Ateş), Yeni Ufuklar Neşriyat, ts.

-----, Kur'an'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar (Çev. Selahattin Ayaz), Pınar Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1991.

İbn Arabî; el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye, I-IV, Beyrut, ts.

İbn Cemâ'a, Bedruddin Sadullah; Öğretmen ve Öğrenci (Çev. Muhammed Şevki Aydın), İstanbul 1992.

İbn Haldun, Abdurrahman; Mukaddime, 2. baskı, Beyrut 1988.

İbn Hanbel, Ahmed Muhammed; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdülmelik b. Hişam; es-Sîretü'n-Nebeviyye, I-IV, Dâru'l-Hayr, Beyrut 1990.

İbn İshak, Muhammed b. İshak b. Yesâr (h. 85-151); Sîretü İbn İshak (Tah. Muhammed Hamidullah), Konya 1981.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şemsüddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Bekr; Zâdü'l-Meâd fi Hedy-i Hayri'l-İbâd, I-IV, 2. baskı, yrs., 1973.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fida İsmail b. Ömer; el-Bidâye ve'n-Nihâye, I-XIV, Kahire 1992.

-----, Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, I-IV, Dâru'l-Ma'rife, 6. baskı, Beyrut 1993.

İbn Mâce, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid; Sünen-ü İbni

- Mâce, I-II, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem; Lisanü'l-Arab, I-XV, 1990.
- İbn Rüşd; Felsefe-Din İlişkileri, (Haz. Süleyman Uludağ) (Faslu'l-Makâl el-Keşf an Minhâci'l-Edille), Dergah Yayınları, İstanbul 1985.
- , İbn Rüşd'ün Felsefesi (Çev. Nevzat Ayasbeyoglu), (Faslü'l-Makâl ve Kitâbü'l-Keşf Tercümesi), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1955.
- İbn Sa'd; Tabakâtü'l-Kübra, I-VIII, Beyrut, ts.
- İbnü'l-Cevzî; el-Vefâ li Ahvâli'l-Mustafa, I-II, Mısır 1966.
- İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Târih, I-XII, Beyrut 1965.
- İkbal, Muhammed; İslam'da Dinî Düşüncenin Yeniden Doğuşu (Çev. N. Ahmet Asrar), Bir Yayıncılık, İstanbul 1984.
- İslamoğlu, Mustafa; Yürek Fethi, Denge Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1997.
- İz, Mahir; Din ve Cemiyet, (Yayına Haz. M. Ertuğrul Düzdag), İstanbul 1990.
- İzzetbegoviç, Ali; Doğu ve Batı Arasında İslam (Çev. Salih Şaban), Nehir Yayınları, İstanbul 1994.
- Johnson, Paul E.; "Dinî Davranış" (Çev. Habil Şentürk), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, II, İzmir 1985, s. 25-29.
- Kâdı, Abdülfettah; Esbâb-ı Nüzûl (Çev. Salih Akdemir), Fecr Yayınevi, Ankara 1986.
- Kâdı İyaz; eş-Şifâ bi Ta'rîf-i Hukûki'l-Mustafa, I-II, İstanbul 1312.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem; İnsan ve İnsanlar, Evrim Basımevi, 7. baskı, İstanbul 1988.

Kanad, H. Fikret; Ailede Çocuk Terbiyesi, Milli Eğitim Basımevi, 2. baskı, İstanbul 1976.

-----, Kısaltılmış Pedagoji, Milli Eğitim Basımevi, 2. baskı, İstanbul 1977.

-----, Pedagoji, I-II, Örnek Matbaası, Ankara 1951.

Kandehlevî, Yusuf Muhammed; Hayâtü's-Sahâbe (Çev. Ahmet Meylani), I-IV, İslamî Neşriyat, Konya, ts.

Kandemir, M. Yaşar; Örneklerle İslam Ahlâkı, Nesil Yayınevi, 5. baskı, İstanbul 1986.

Kapar, M. Ali; Hz. Muhammed'in (S.A.V) Müşriklerle Münasebetleri, Esra Yayınları, İstanbul 1993.

Karaman, Fitret; Hz. Muhammed (as)'ın Evrensel Tebliğ Metodu ve İman Aksiyonu, Elazığ 1994.

Kardaş, Rıza; Eğitim Psikolojisi, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1976.

Kâtip Çelebi; Mizânü'l-Hak fî İhtiyârî'l-Ehak (İslam'da Tenkid ve Tartışma Usulü), (Sad. Süleyman Uludağ-Mustafa Kara), İstanbul 1990.

Kazancı, Ahmet Lütfi; Peygamber Efendimiz'in Hitabeti, Marifet Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1984.

-----, Peygamberimize Neden İnanmadılar?, İlim ve Kültür Yayınları, Bursa 1983.

Kemertaş, İsmet; Uygulamalı Genel Öğretim Metodu, İstanbul 1995.

Kerschensteiner, G.; Karakter Kavramı ve Terbiyesi (Çev. H. Fikret Kanad), Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1977.

Kılıç, Eşref; Halk Eğitiminde Kuram ve Uygulama, Ankara 1981.

Kınalızâde Ali Efendi; Ahlâk (Ahlâk-ı Alâî) (Haz. Hüseyin Algül), İstanbul, ts. (Tercüman 1001 Temel Eser).

- Kırca, Celal; "Kur'an'a Göre Din Eğitiminin Genel Metodları", Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 5, Kayseri 1988, s. 167-182.
- , "Tebliğ Metodu Açısından Kur'an'ın Nüzûlü", Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 1, Kayseri 1983, s. 197-215.
- Kocaçınar, Muhip; Genel Öğretim Metodu, İstanbul 1969. Koç, Turan, Din Dili, Rey Yayınları, Kayseri 1995.
- Krech, David - Crutchfield, Richard S. - Ballachey, Egerton L.; Cemiyet İçinde Fert, (Çev. Mümtaz Turhan), I-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.
- Krech, David - Crutchfield, Richard S.; Sosyal Psikoloji, (Çev. Erol Güngör), Sevinç Matbası, Ankara 1967.
- Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî; el-Câmi'ü li Ahkâmî'l-Kur'an, I-XX, Kahire 1968.
- Kutub, Muhammed; İnsan Psikolojisi Üzerine Etüdler (Çev. Bekir Karlığa), İşaret Yayınları, İstanbul 1992.
- , Kur'an'ı Nasıl Okuyalım? (Çev. Bekir Karlığa) İşaret Yayınları, 5. baskı, İstanbul 1990.
- Kutub, Seyyid; Fî Zılâli'l-Kur'an, I-VI, Dâru's-Şurûk, 17. baskı, Mekke 1992.
- , Kur'an'da Edebî Tasvir (Çev. Süleyman Ateş), Hilal Yayınları, 3. baskı, İstanbul, ts.
- Küçükahmet, Leyla; Öğretim İlke ve Yöntemleri, Gazi Büro Kitabevi, 5. baskı, Ankara 1994.
- Le Bon, Gustave; Kitleler Psikolojisi (Çev. Selahattin Demirkan), Yağmur Yayınları, İstanbul 1974.
- Meadow, Mary Jo - Kahoe, Richard D.; Psychology of Religion, New York 1984.
- Medar, Ali; İnsan Eğitiminin Kur'ânî Metodu, (Çev. Ali

Yüksel), İstanbul 1987.

Mes'ud, Cobran; er-Râid, I-II, Beyrut 1978.

Mevdudî, Ebu'l-A'la; İslam Davetçilerine (Çev. Yüksel Durgun), Dünya Yayınları, 7. baskı, İstanbul 1992.

-----, Tefhîmu'l-Kur'an, (Çev. Muhammed Han Kayani, Yusuf Karaca, Nazife Şişman, İsmail Bosnalı, Ali Ünal, Hamdi Aktaş), I-VII, İnsan Yayınları, İstanbul 1996.

Mevlâna; Fîhi Mafih (Çev. Meliha Ülker Anbarcıoğlu), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1990.

-----, Mesnevî (Çev. Veled İzbudak), I-VI, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1990.

Meydan Larousse, I-XII, Meydan Yayınları, İstanbul, ts.

El-Mu'cemu'l-Arabiyyi'l-Esâsî, (Heyet), Aleco 1989.

El-Mu'cemu'l-Vasît, I-II, Beyrut, ts.

Mutahharî, Murteza; Kur'an'da İnsan-İman ve Ahiret, (Çev. M. Selahaddin Silahtar), Endişe Yayınları, Ankara 1990.

el-Müncid, Beyrut 1992.

Müslim, Ebu'l-Hasen; Sahîh-u Müslim, I-III, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Müslim, Mustafa; Kur'an Çalışmalarında Yöntem (Çev. Salih Özer), Fecr Yayınevi, Ankara 1993.

Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şu'ayb; Sünen-ü Nesâî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Öcal, Mustafa; Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1990.

Önkal, Ahmet; Rasulullah'ın İslam'a Davet Metodu, Konya 1981.

- Özbek, Abdullah; Bir Eğitimci Olarak Akif, Selam Yayınları, Konya, 1988.
- , Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed, Esra Yayınları, Konya 1991.
- , "İslam Eğitiminin Özelliklerine Genel Bir Bakış", Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 3, Konya 1 990, s. 255-295.
- , "Kur'an'ın Eğitim Felsefesi", İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi Sempozyumu, İlmî Neşriyat, ts., s. 73-81.
- Özek, Ali - Karaman, Hayreddin - Turgut, Ali - Çağrıçı, Mustafa - Dönmez, İbrahim Kafi - Gümüş, Sadreddin; Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali, Medine 1992.
- Öztürk, Yaşar Nuri; Din ve Fitrat, Yeni Boyut, İstanbul 1990.
- , "İnsan-Allah Diyalogu", I. Kur'an Sempozyumu, Bilgi Vakfı Yayınları, Ankara 1994.
- , Kur'an'ın Temel Kavramları, 2. baskı, İstanbul 1993.
- , "Kur'an Dininin Evrensel Boyutları", I. İslam Düşüncesi Sempozyumu (Yayına Haz. Mehmet Bekaroğlu), Beyan Yayınları, İstanbul 1995.
- Paksüt, Fatma; Seneca'da Ahlak Görüşü-Zevk Anlayışı, Ulusal Basımevi, Ankara 1971.
- Palmade, Guy; Pedagojinin Metodları (Çev. Hikmet Y. Celkan), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1995.
- Pazarlı, Osman; Din Eğitimi ve Öğretiminde Genel Metodlar, İrfan Yayınevi, İstanbul 1965.
- Pressey, Sidney L. - Robinson, Francis P.; Psikoloji ve Yeni Eğitim (Çev. Hasan Tan), I-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1991.
- Râgıb el-İsfahânî; el-Müfredât fî Garibî'l-Kur'an, Beyrut, ts.

Rıza, M. Reşid; Tefsîru'l-Kur'ani'l-Hakîm, (Tefsîru'l-Menâr) I-XII, Kahire, ts.

Rousseau, J. Jacques; Emil Yahut Terbiyeye Dair (Çev. H.Z.Ülken - A.R.Ülgener - S.Güney), 6. baskı, İstanbul 1966.

Russel, Bertrand; Terbiyeye Dair (Çev. Hamit Dereli), Ankara Üniversitesi Basımevi, 2. baskı, 1964.

Saka, Şevki; Kur'an-ı Kerim'in Davet Metodu, Seha Neşriyat, 2. baskı, İstanbul 1991.

Saraç, M.A. Osman; "İrşad Dersleri", İslam Mecmuası, c. VII, sy. 1-9, Ankara 1963 ve 1964.

Saraç, Tahsin; Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük, I-II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976.

San, Mevlüt; el-Mevârid, Bahar Yayınları, İstanbul 1982.

Şâtibî; el-Muvâfakât fî Usûli's-Şerî'a, I-IV, 2.baskı, Beyrut 1975. Şen, Serpil, Psikoloji, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1992.

Şengül, İdris; "Kur'an'ın Mesajını Ulaştırmada Kıssaların Önemi", I. Kur'an Sempozyumu, Bilgi Vakfı Yayınları, Ankara 1994.

-----, Kur'an Kıssaları Üzerine, Işık Yayınevi, İzmir 1994.

Şeriatî, Ali; İnsan (Çev. Şamil Öcal), Fecr Yayınları, Ankara 1990. Şimşek, Said, Kur'an Kıssalarına Giriş, Yöneliş Yayınları, İstanbul 1993.

Tabbara, Afif Abdülfettah; Kur'an Açısından Yahudi, Menşei ve Karakteri (Çev. Mehmet Aydın), İstanbul 1978.

Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerîr; Câmî'u'l-Beyân an Te'vîli'l-Kur'an, I-XXX, Mısır 1968. (Câmî'u'l-Beyân fî Tefsiri'l-Kur'an, I-XXX, Dâru'l-Ma'rife, 2. baskı, Beyrut 1972.)

- Taşkürüzâde Ahmed Efendi; *Mevzûâtü'l-'Ulûm* (Terc. Kemaladdin Mehmed Efendi), I-II, İstanbul 1313.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa; *Sünen-ü Tirmizî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Tozlu, Necmettin; *Eğitim Felsefesi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997.
- Tuncalp, Enver; "Hıristiyanları İslam'a davet", *İslam Mecmuası*, c. III, sy. 7, Ankara, Nisan 1960, s. 208-209.
- Tümer, Günay; "Aslı Günah" maddesi, T.D.V. *İslam Ansiklopedisi*, cilt III, İstanbul 1991, s. 496-497.
- Uludağ, Süleyman; *İslam Düşüncesinin Yapısı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1985.
- , *İslam'da İrşad*, Marifet Yayınları, 2. baskı, İstanbul 1984.
- Ulutürk, Veli; *Kur'an-ı Kerim Allah'ı Nasıl Tanıtıyor?*, Nil A.Ş. Yayınları, İzmir 1988.
- Weber, Alfred; *Felsefe Tarihi*, (Çev. H. Vehbi Eralp), Sosyal Yayınlar, 4. baskı, İstanbul 1991.
- Wensinck, A. J.; *el-Mu'cemu'l-Müfehres li Elfâzı'l-Hadisî'n-Nebevî*, I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul 1986.
- Yalçın, Mikdat; *et-Terbiyetü'l-İslâmiyye ve Devruhâ fi Mükâfahati'l-Cerîme*, Riyad 1987.
- Yazır, Elmalı'lı Muhammed Hamdi; *Hak Dini Kur'an Dili*, I-IX, Eser Neşriyat, 1979.
- Yavuz, Kerim; *Çocukta Dinî Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1983.
- , *Çocuğun Dünyası ve Gelişme*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 1992.
- Yavuz, Yusuf Şevki; *Kur'an-ı Kerim'de Tefekkür ve Tartışma Metodu*, İlim ve Kültür Yayınları, Bursa 1983.

Yıldırım, Suat; *Kur'an'da Ulûhiyet*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 1987.

-----, *Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş*, Ensar Neşriyat, İstanbul 1983.

Yüksel, Nevzat; *Konularına Göre Kur'an-ı Kerim Fihristi*, Elif Matbacılık A. Komandit Şirketi, Ankara 1980.

Zemahşerî; *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûnü'l-Ekâvîl fî Vücûhi't-Te'vîl*, I-IV, Beyrut, ts.

Zeydan, Abdülkerim; *İslam Davetçilerine* (Çev. Nezir Demircan), İkbâl Matbacılık, Ankara 1977.